

ŽIVOTNÍ STYL 27. 11. 2018

České koledy: Všichni je známe, ale kde se vlastně vzaly a kdy vznikly?

Ať už slavíte Vánoce co nejtradičnějším způsobem, nebo dodržujete jen pár vánočních zvyků, vánoční koledy si pravděpodobně alespoň na Štědrý den...

S blížícími se vánočními svátky se začínají odevšud linout vánoční koledy. V obchodech a na vánočních trzích to jsou často populární zahraniční vánoční písničky, doma si ale spousta z nás ráda pustí nebo zazpívá klasické české vánoční koledy. Písničky jako *Nesem vám noviny* či *Narodil se Kristus Pán* známe každý už od útlého dětství. Často ale vůbec netušíme, kdy tyto koledy vznikly a jaká je jejich historie. Tak čtěte pozorně, dneska se to všechno dozvíte.

České vánoční koledy mají dlouhou historii

Ať už slavíte Vánoce co nejtradičnějším způsobem, nebo [dodržujete jen pár vánočních zvyků](#), **vánoční koledy** si pravděpodobně alespoň na Štědrý den pustíte nebo zazpíváte. Tento zvyk je prastarý a předává se **z generace na generaci**, stejně jako právě zpívané koledy. Je jasné, že časem se zapomnělo na to, jak která píseň vznikla, a možná někteří ani pořádně neví, proč se vlastně koledy zpívají.

První vánoční písně oslavovaly Pannu Marii

Poprvé se **vánoční písně začaly objevovat v 11. století** - respektive z této doby o nich můžeme najít první písemné záznamy. Nešlo ještě o koledy, spíše o **náboženské písně a chvalo zpěvy s mariánskou tematikou**. Od 14. století se ale začíná zdůrazňovat advent a vznikají vánoční koledy, které oslavují Pannu Marii.

Jak vznikly skutečné vánoční koledy?

Dnes si české vánoční koledy zpíváme všichni, na počátku jejich historie šlo však o **písně určené pro „profesionální zpěváky“ v kostelech**. Až postupem času tyto vánoční písně **zlidověly a začali si je zpívat všichni**, i chudší obyvatelé a hlavně děti. To **už můžeme skutečně mluvit o koledách**. Malí koledníci je zpívali, když chodili na [Štědrý den](#), na svatého Štěpána nebo třeba na Tři krále dům od domu a **písníčkou žádali o koledu** - nějakou výslužku a drobné podarování.

Vánoční koledy z celé Evropy

Vánoční koledy se také šířily díky potulným tovaryšům, žákům a poutníkům, kteří je zpívali a přenášeli **napříč celou Evropou**. Cizí koledy se **překládaly do místního jazyka, kde zlidověly** a často se ani neví, odkud taková koleda původně pocházela. Je to ale vlastně skoro jedno, jejich **obsah byl všude stejný** - oslavovaly narození Ježíše Krista a také jeho matku.

Narodil se Kristus Pán a jiné vánoční koledy

Je důležité připomenout, že právě české vánoční koledy byly dokonce **prvními písněmi v češtině** - **v období husitských válek** se zpívaly zásadně česky a zpívaly se všude. Tehdy se třeba začala psát historie dodnes tolik známé vánoční koledy ***Narodil se Kristus Pán***.

Doslova rozkvět zažily české vánoční koledy v 16. a hlavně **v 17. století, kdy se masově rozšířily mezi lid**. Vznikaly zpěvníky a kancionály, a právě značná část jejich obsahu patřila právě vánočním písním. Ze 17. století se dodnes dochovala například známá česká vánoční koleda ***Chtíc aby spal od Adama Václava Michny z Otradovic***. Barokní skladatel je autorem řady vánočních písní, z nichž ale zlidověla právě tato.

Autoři neznámí, ale jejich české vánoční koledy si zpíváme dodnes

Většinou však autory vánočních koled ani neznáme. Víme jen to, že **je často psali vesničtí učitelé a kantoré**, kteří někdy vedli i kostelní sbory, nebo třeba varhaníci a další. Právě od východočeského učitele pochází koleda ***Já bych rád k Betlému***.

Ze 17. století dále známe také české vánoční koledy jako ***Půjdeme spolu do Betléma, Nesem vám noviny nebo Štědrej večer nastal***, kterou zpívali malí koledníci při obcházení vesnice a koledování. Za výslužku dávali hospodářům zelené větvičky [jmeli jako symbol zdraví](#).

České vánoční koledy i české vánoční mše

Kromě dodnes známých koled v období baroka vznikaly také české vánoční mše. A určitě už každý víte, jaký příklad bude následovat – ano, nejznámější skladbou tohoto žánru je mše **Hej mistře od Jakuba Jana Ryby**.

Takzvaná „Rybovka“ dodnes pravidelně rozeznívá kostely na vánoční půlnoční mši a o Vánocích i před nimi se zpívá také na náměstích nebo kdekoliv jinde.

Vánoční koledy o valaších i o (ne)úspěšném koledování

Jak už jsme řekli, většina českých koled má stejně jako koledy, které vznikaly všude po světě, jednotné téma. Zpívá se hlavně **o narození Ježíše**, Spasitele. Objevuje se také **motiv pastýřů, které vzbudila zářící kometa** na obloze, **cesta do Betléma** a také **poutí tří králů**. Právě o pastýřích je také česká vánoční koleda **Pásli ovce valaši**, ve které se zpívá o italských pastýřích, kteří na Moravu hojně přicházeli.

Koledy bývají také právě **o koledování a o tom, jak to občas při něm dopadlo** – jak se zpívá ve známé písničce **Koleda, koleda, Štěpáne**.

Moderní vánoční koledy

České vánoční koledy se zpívaly i v pozdějších dobách, předávaly se z generace na generaci, a tak nám dodnes o Vánocích zní písně, které si mohli zpívat i naši dávní předkové. **Ani novodobí autoři a skladatelé však koledy neopomněli** a vznikla tak třeba známá vánoční písnička **Vánoce, Vánoce přicházejí** od Josefa Vomáčky a Zdeňka Borovce.

České vánoční koledy nebo písně z ciziny?

Do češtiny byly také přeloženy mnohé zahraniční koledy – třeba **Tichá noc** původem z Rakouska (v originále *Stille Nacht*), kde vznikla v na začátku 19. století, nebo **americká lidová vánoční píseň Jingle Bells**, kterou u nás známe jako **Rolničky, rolničky**. To už je ale jiná historie.

Ať už dáváte přednost tradičním českým vánočním koledám, nebo si rádi zanotujete i ty zahraniční, určitě na tento krásný vánoční zvyk nezapomínejte.

Jaké české vánoční koledy jsou vaše nejoblíbenější?